

Living Cultures
United by the Unique
KIHNU

K I H N U
C E Ļ V E D I S

KIHNU
CEĻVEDIS
IGAUNĪJA

Autors: Anu Saare

Fotogrāfijas: Silvia Soide, Heldy Põlluste

Konsultanti: Maie Aav, Triinu Vohu, Arvo

Täll, Reet Laos, Valdo Palu, Veera Leas,

Maire Havik, Helen Külvik, Taivi Vesik

Dizains: Evelin Urm, HurmArt

Izkārtojums: Marcus Arula

Drukāt: Trükikoda Paar

ISBN 978-9949-88-969-3

© Kihnu vallavalitsus, autor, 2019

EUROPEAN UNION

Šī publikācija atspoguļo autora viedokli. Programmas vadošā iestāde neatbild par tajā ietvertās informācijas iespējamo izmantošanu

SATURA RĀDĪTĀJS

Vēsture un kultūra	5	
Daba	19	
Pasākumi	31	
Aktīvais tūrisms	43	
Kihniešu dzīvesveids	63	
Ēdiens	71	
Kalendāra svēto dienas	73	
Svarīgi zināt	77	
Vārdnīca	80	

VĒSTURE UN KULTŪRA

Straujajā mūsdienu ritmā Ķīļu sala ir saglabājusi savu raksturīgo seju, tādējādi joprojām tā ir ļoti īpaša vieta. Pateicoties salas iedzīvotāju drosmei, prasmēm un vēlmei, šī mazā salas tauta ir saglabājusi savu identitāti un tradicionālo dzīvesstilu.

Ne tikai pagātnē Ķīļu sala atšķīrās no pārējās pasaules – tas tā ir joprojām.

Ķīļu salas kultūras kopējas un glabātājas visos laikos ir bijušas sievietes, taču pirmais, kas apzinājās šo mantojumu un sāka to apkopot, bija Ķīļu salas vīrs Teodors Sārs. Laikā, kad Ķīļu sala tika uzskatīta par atpalikušu perifēriju, tās paradumi un valoda tika nopulgoti, šis vīrs nebaidījās būt kihnietis, viņš ar paceltu galvu un lepnumu runāja par Ķīļu salas unikalitāti un uzskatīja, ka šī kultūra un valoda ir jāsaglabā.

DZIMTAS ZĪMES

Kā jau raksturīgi piejūras tautām, arī Ķīļu salā vienmēr ir lietotas dzimtas zīmes, un tā tas notiek joprojām. Tās tiek zīmētas uz darbarīkiem, traukiem, zvejas rīkiem, graudu maisiem – vārdu sakot, uz visām nepieciešamajām lietām. Šādai apzīmēšanai ir praktiska nozīme – lai īpašnieks tās atpazītu un cits nevarētu piesavināties.

Mūsdienās dzimtas zīmes liek arī uz māju pastkastītēm un māju norādēm.

1. ĶĪĻU SALAS MUZEJS

Ķīļu salā valda īpaša muzeja kultūra – šeit var dažā labā klētī atrast lietas, kas citur rotā tikai muzeja vitrīnas, kā arī ikdienas sadzīvē tiek izmantots daudz senu priekšmetu. Tādējādi salas centrā esošais novadpētniecības muzejs ir gluži kā brīvdabas muzeja kodols jeb muzejs muzejā.

Salas sieviešu rokdarbu prasme ir saglabājusies autentiskā līmenī, un tāpēc vērtīgo rokdarbu kolekcija pastāvīgi tiek papildināta gan muzeju vitrīnās, gan milzīgajos krājumos. Garīgā kultūra saglabājusies līdz pat šodienai, arī senās amatu prasmes Ķīļu salā joprojām ir dzīvas, un tas viss padara šo salu tik īpašu. Ķīļu salas muzeja ikdienas darbs vairāk saistās ar informācijas apkopošanu un saglabāšanu, kas ir svarīgāk par eksponēšanu.

Ķīļu salas muzejā glabājas Igaunijas lielākā naivisma gleznu kolekcija, turklāt šo gleznu autori ir Ķīļu salas naivisti.

Muzeja pastāvīgā ekspozīcija veidota atbilstoši cilvēka dzīves ciklam. Izdalītas divas dažādas pasaules: sievietes pasaule mājās kopā ar bērniem un dzīvniekiem un vīriešu – ar jūru saistītā. Vīriešu istabā skatienu piesaista Kihnu Jenna vaska figūra

2. BĀKA

Ķīļu salas bāka atrodas salas tālākajā dienvidu punktā uz Pitkenes (*Pitkänä*) zemesraga.

Bāka, kuras sastāvdaļas tika atvestas 1864. gadā no Anglijas, ir 31 metru augsta, skaitot no jūras virsmas, un 29 metrus – no zemes virsmas.

Bāka, kas līdz tam 19 gadus bija apmeklētājiem nepieejama, no 2013. gada atkal ir atvērta. Nu šeit, skaitot pakāpienus, var nokļūt līdz pašai augšai. Skats no bākas paveras brīnišķīgs, un tā dēļ vien ir vērts uzkāpt, taču vecās bākas romantika arī neatstās vienaldzīgu.

Piekļūšana bākai ir padarīta viegla un ērta, arī uzkāpšana ir droša.

Bākas paredzētas, lai vētrainā laikā kuģi atrastu ceļu, taču, gluži kā citas pamestas būves, bieži sagraust vai tiek nojauktas.

Ķīļu salas bākas atvēršana tūristiem iedvesa tai jaunu elpu – par to atkal rūpējas, kā arī uztur apkārtni.

Blakus bākai ir neliels veikaliņš, kur var iegādāties rokdarbus un stiprināties ar vietējiem ēdieniem.

3. VECĀS BAZNĪCAS KALNS

Vecās baznīcas kalns, kā jau nosaukums vēsta, ir vieta, kur senos laikos stāvēja baznīca. Kalnu atrast šeit neizdosies – neliels smilšu pauguriņš līdzenajā salā ir pietiekams, lai to nosauktu par kalnu. Vecās baznīcas kalnā ir sena ciema apbedījuma vieta, kas varētu tikt datēta ap 14.–16. gadsimtu.

Ar šo vietu saistās vairākas leģendas un ticējumi. Baznīca nodega ugunsgrēkā Ziemeļu kara laikā, taču vēsturniekiem ir zināmi nostāsti, ka mēra slimniekus nesa uz baznīcu sadedzināt, lai atbrīvotos no tiem.

Skaista vieta ar skatu uz jūru – šeit ir jauki pastaigāties, tāpat vien padomāt, pabūt pašam ar sevi. Tomēr varbūt atnācējus vilina arī Vecās baznīcas kalna noslēpumainā aura, kas to padara par maģisku vietu. Kādreiz, pirms 2. pasaules kara, uz nodegušās baznīcas mūriem rīkoja auglības rituālus, un sievietes nāca šurp dejot kailas, lai taptu grūtas. Šo maģisko rituālu aculiecinieki gan vairs nav starp dzīvajiem, arī mūru sen vairs nav.

Tomēr šīs vietas maģija joprojām ir saglabājusies. Kāda kihniešu izcelsmes zinātnieka meita šeit esot uzvedusies dīvaini: dejojusi un teikusi, ka šeit atceras daudzas lietas.

4. BAZNĪCA

Salas centrā 1784. gadā uzcēla laukakmeņu baznīcu – sākumā tā bija luterāņu, bet vēlāk, 1840. gadā, tā pārtapa par pareizticīgo baznīcu. Tas ir visai neparasti, ka dievnams kopā ar visiem cilvēkiem vienkārši nomaina ticību, bet šeit tieši tā notika: torņa galā uzlika kupolu, altāra priekšā nomainīja ikonas. Tomēr ir saglabājušās arī vecās, luterticības laiku ikonas, tāpat arī kihnieši nav atteikušies no luterāņu dziesmām, kuras dzied joprojām.

Lai gan kihnieši nav īpaši ticīga tauta, tomēr baznīcai salas kultūras dzīvē vienmēr bijusi svarīga loma. Agrākos laikos tā kalpoja arī kā satikšanās vieta, kur izplāpāties un jauki pavadīt laiku. Uz muižas darbiem gāja nelabprāt, taču uz baznīcu vienmēr ar prieku.

Ķīļu salas baznīca stāv, pateicoties vietējiem ļaudīm, kas bieži uz to mēro ceļu. Turklāt ne jau tāpat vien, bet gan stingri pēc tradīcijām. Piemēram, sievietes vienmēr sēž kreisajā, bet vīrieši – labajā pusē. Ja kāds svešinieks iemaldās nepareizajā pusē, to tūlīt aizvada uz pareizo vietu.

Baznīcu noteikti apmeklēja Ziemassvētkos un Lieldienās, bērnu kristībās un saņemot svētību laulības dzīvei, kā arī, protams, izvadot tuviniekus pēdējā gaitā. Tāpat ir vēl arī dažādi baznīcas svētki, kas kihniešiem liek apmeklēt baznīcu.

Pilnīgi unikāls ir fakts, ka baznīcas draudzes locekļu skaits gandrīz precīzi sakrīt ar salas iedzīvotāju skaitu. Tas nozīmē, ka visi kihnieši ir kristieši, arī tie, kas salā apmetas uz dzīvi pieaugušā vecumā. Vēl interesanti, ka mūsdienās un arī nesenā pagātnē Ķīļu salas baznīcā saimnieko sievietes.

5. KAPSĒTA

Ķīļu salas kapsēta saglabājusies autentiska, tāpēc Kultūras pieminekļu aizsardzības pārvalde to ir ierīdojusi kultūras pieminekļu sarakstā. Lai gan tikusi atjaunota, tomēr kapsēta ir saglabājusi savu veidolu, vēsturisko integritāti un īpašo atmosfēru. Tā nav nekādi sabojāta, ne pārveidota, nav arī veikti virsapbedījumi.

Atdusas vieta atrodas zem priedēm, laukakmeņu žoga ieskauda. Uzreiz pie galvenās ieejas redzams Enna Ūtoa jeb Kihnu Jenna melnā granīta kapakmens – slavenā kapteiņa pīšļi šeit tika atvesti no Dānijas un pārapbedīti 1992. gadā. Kapteinim blakus atdusas galdnieks Karls Jerkvelts, kas uzbūvējis viņa pēdējo kuģi „Rock City”. Tā kā pareizticīgajiem jātiek apbedītiem austrumu virzienā, bet luterāņiem – rietumu, tad kapteinis un galdnieks apbedīti pretējos virzienos.

6. LILLES KALNS UN LILLES LILLS

Lilles kalns ir Ķīļu salas varoņa – lepna un noslēpumainā Lilles Lilla – dzīvesvieta. Šo varenā auguma vīru tomēr nevar likt blakus Kalevipoegam vai Lielajam Tillam, jo viņš nav pasaku tēls, bet gan reāla vēsturiska persona no miesas un asinīm.

Lills bija drosmīgs vīrs ar brīvu garu. Viņam bija sveša verdzība, tāpēc viņš cīnījās pret muižas patvaļu. Jāpiebilst, ka šis varonis nebija dzimis kihnietis, viņš nonāca šajā salā, no kaut kā bēgdams. Lills bija neiedomājami bagāts, viņam vienīgajam visā salā piederēja trīs mājas un milzum daudz dārglietu, kas vēl līdz šai dienai esot apraktas Ķīļu salas mežā.

Runā, ka svētais vīrs joprojām spokojas Lilles kalnā – droši vien uzpasē savus noslēptos dārgumus.

Lilles kalnā ir vēl viena dīvainība – bezgalīgais ceļš. Naktī pa to pastaigāties nav ieteicams. Šis meža ceļš izskatās plats un skaists, bet pa to nekad nevar nokļūt galā. Jersumē Virve šeit esot divas reizes apmaldījusies, visu nakti gājusi un tikai rīta pusē tikusi vaļā no šīs burvestības.

7. KIHNU JENNA AKMENS

Piemiņas akmens Kihnu Jennam jeb kapteinim Ennam Ūetoam apzīmē leģendārā „Mežonīgā kapteiņa” dzimšanas un mājasvietu.

Kihnu Jenns, īstajā vārdā Enns Ūetoa (1848–1913), bija slavena kuģa kapteinis, kas vadīja jūras braucienus bez kompasa un sekstanta. Pārsvārā viņš brauca ar veciem kuģiem, ar kuriem citi kapteiņi kuģot neuzdrošinājās.

Slavenais kapteinis gāja bojā 1913. gadā rudens vētrā ar kuģi „Rock City” braucienā uz Dāniju.

Šis nelielais zemes gabaliņš ir tik ļoti saistīts ar jūru, ka visa Ķīļu salas daba ir gluži kā jūras veidota. Ne tikai pievilcīgā pludmale un putnu ligzdošanas vietas, jūra ietekmē arī visu to, kas uz šīs zemes atrodas: kokus, augus, ainavu, dzīvniekus. Protams, arī cilvēki ir atkarīgi no jūras un tās ietekmētās dabas.

Vislabāk Ķīļu salas dabu var apskatīt, izklausīt un pirkstos aptaustīt, ceļojot ar velosipēdu.

SALIŅAS – PUTNU PARADĪZE

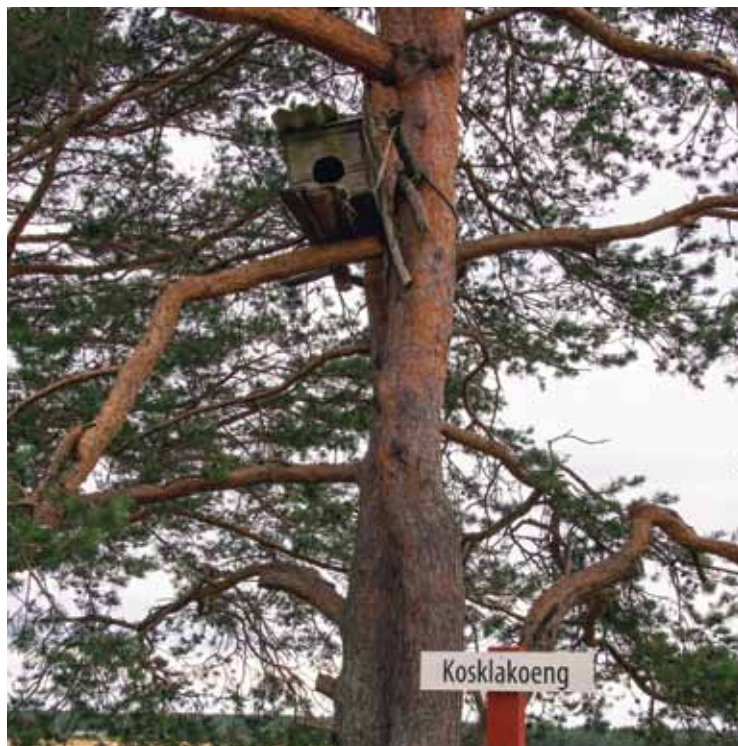

Zemā un akmeņainā jūrmala ir pilna ar sēkļiem un saliņām. Ir saskaitītas apmēram 56 saliņas, no kurām astoņas ir lielākas – arī tad, kad jūrā ir augstāks ūdens līmenis, uz tām var uzkāpt, nesamērcējot kājas. Kihnu šaurums ir Eiropas nozīmes ligzdošanas un putnu migrācijas vieta, visas saliņas atrodas dabas aizsardzības zonā, tāpēc tās nedrīkst apmeklēt no aprīļa līdz jūlija vidum.

Atbilde uz jautājumu, cik tad Ķīļu salā ir putnu, ir vienkārša: pilnas debesis. Tomēr, lai iegūtu precīzākus datus, 2017. gadā vides aģentūra veica uzskaiti un ieguva rekordlielu ligzdotāju skaitu: tikai Imutsaliņā vien saskaitīja 4300 putnu pārus, kopā 24 dažādas sugas, galvenokārt zīriņus un kajjas.

Lielo zīriņu kolonijas ir retas, par savu mājvietu tās uzskata Sangesaliņu. Katru vasaru Ķīļu salai apkārtējās saliņās apmetas divas trīs cekulzīriņu kolonijas ar līdz par pustūkstotim pāru – tomēr tik liels skaits ir drīzāk izņēmuma gadījums.

Stipri palielinājies jūras kraukļu pieplūdums, 2017. gadā trijās lielākajās saliņās izskaitēja 2906 jūras kraukļu ligzdas. Ķīļu salai pieder arī zvirbuļu vanaga un ķivuļa vienas dienas novērojumu skaita rekords.

CILVĒKA UN LIELĀS GAURAS SIMBIOZE

Pirmo reizi nokļūstot Ķīļu salā, cilvēki brīnās, kāpēc kokos ierīkotas suņubūdas. Taču nē – šejienes suņi kokos nekāpj. Tie ir gauru būri, ko izgatavojuši cilvēki Ķīļu salas tradicionāli vissvarīgākajam putnam.

Lielās gauras var uzskatīt par Ķīļu salas simbolu. Salas iedzīvotāji ir noslēguši tādu kā nerakstītu līgumu ar šiem putniem – cilvēki tiem izgatavo būrus, bet par atlīdzību saņem olas. Jāpiezīmē, ka olu savākšana nesamazina gauru skaitu, gluži otrādi – ja visas olas atstās būrī, māte tās nevarēs izperēt. Kihnietis zina, ka normālais olu skaits, ko var izperēt, vienā būrī ir 10–15.

Ar to cilvēka rūpes vēl nebeidzas. Gauru ceļš atpakaļ līdz jūrai ir garš un briesmu pilns – tās apdraud gan vārnas, gan kaijas, gan kaķi. Skats, ka Ķīļu salas sieviete nes priekšautā gauru bērnus uz jūru vai ka vīrs apsargā gauru ģimenes ceļojumu, nepieder tikai pagātnei

GOVIS STRĀDĀ PIEKRASTES GANĪBĀS

Piekrastes ganības draudēja aizaugt ar niedrēm, jo kihnieši govīs vairs netur. Taču tagad tajās čakli darbojas lopiņi. Skotijas haillanderi un herefordi gādā par piekrastes noganīšanu, mazāk aizaugušās vietās piepalīdz arī aitas. Šajā čaklajā darba kolektīvā strādā apmēram 150 govju un vairāk nekā 300 aitu. Lopiņiem ir vēl daudz darba, jo platības ir paspējušas ļoti aizaugt.

Ķīļu salā sastopamas arī kadiķainas ganības, īpaši dienvidu un rietumu piekrastēs.

PRIEŽU MEŽS – IESPAIDĪGS APSKATES OBJEKTS

Lai arī šķiet, ka Ķīļu sala ir mežiem bagāta sala, malka tiek vesta no kontinenta, kā arī mežos veic tikai kopšanas cirtes. Ķīļu salas koks ir priede, taču liela daļa šejienes priežu mežu ir stādīti, vēl 17. gadsimta beigās ar mežu bija klāti tikai 2–3% salas teritorijas.

Ziemeļu pusē pārsvarā ir priežu meži, dienvidos – jauktu koku meži. Egles šeit ir reti sastopamas, un tās nedaudzās ir cilvēku stādītas.

Kokus stāda ne tikai koksnes ieguvei, bet arī kāpu nostiprināšanai. Turklāt mežu augsnēs rodas humuss, kas nepieciešams augu augšanai.

Nevar gan vairs apgalvot, ka Ķīļu salas meža zeme ir tik tīra, ka tur nav pat zariņa. Vairākums mežu pieder RMK (Valsts mežu apsaimniekošanas centram), kas neļauj izvākt atmirušo koksni, lai radītu barības bāzi kukaiņiem un bagātinātu augsni. Taču vēl aizvien var vērot sievietes grābjam meža zemi un vācam zarus, tādējādi iegūstot sev malku aizkuram. Sauso priežu mežu Ķīļu salā ir daudz, un tos noteikti ir vērts apmeklēt.

PLUDMALES

Trīs Kihnu labākās peldvietas ir skaistā Rock City smilšu pludmale, zemā un akmeņainā Linakila (*Linaküla*) pludmale, kā arī pie bākas esošā krasta josla. Tajās visās var peldēties, taču jābrūņojas ar pacietību, kamēr sasniedz pietiekamu dziļumu. Toties sekla ūdens ir ļoti silts.

KAKRA SÄÄR

Ejot tālāk pa *Rock City*, nonāksiet brīnumjaukā vietā, ko sauc par Pilli galu – tur sākas 4 kilometrus garā *Kakra sääär*. Leģenda vēsta, ka reiz Ķīļu salas un Testamā vīri šeit nolēmuši kopīgi celt tiltu. Kihniešu vīri čakli ķērās pie darba, taču, kad saprata, ka vīri otrā pusē šmaucas, meta darbu pie malas.

DZĪVNIEKI

No sauszemes dzīvniekiem Ķīļu salā sastopamas lapsas, jenotsuņi, zaķi, zebiekstes. Ežu pēdējā laikā kļuvis ļoti maz – tos apdraud lapsas un arī infekcijas slimības.

Tā kā kontinents nav tālu, var atpeldēt arī kāda mežacūka vai alnis, kas tūliņ tiek ievērots, jo liels dzīvnieks uz salas ir nozīmīga figūra.

AUGI

Pavasaros pļavās un ceļmalās zied orhidejas, kuras ir aizliegts plūkt. Ķīļu salas kaļķainā augsne orhidejām ir piemērota.

No retām sugām Ķīļu salā sastop arī jūrmalas zilpodzi, kas ir sens krastmalas augs un Igaunijā sastopams jau gadu tūkstošiem. Ķīļu salā ir lielākās šī auga atradnes Igaunijā – četrās atradnēs kopā ap 6,2 tūkstošiem augu.

Pievilcīgo zilpodzi nevajag sajaukt ar jūrmalas sālsķērsu, kuras baltie ziedi agros pavasaros izdaiļo pludmales.

Pavasaris salā iestājas pāris nedēļu vēlāk nekā kontinentā – toties tad ar joni. Agros pavasaros visa zeme mežos pārmaiņus ir zila no zilajām un balta no baltajām vizbulītēm. Pēc tam pavasaris uzņem tempu, un krāsām pievienojas smaržas – kad Ķīļu sala ieslīgst ceriņu ziedos un kad sākas maijpuķīšu ziedēšanas laiks.

Ja pērc aptiekā gaiļbiksīšu tēju, ir diezgan droši, ka to vākušas Ķīļu salas sieviņas, tomēr gana daudz gaiļbiksīšu skaistuma paliek arī pļavās. Salā aug daudz dažādu ārstniecības augu, no kuriem daudzi nonāk aptiekās.

MUIŽAS LIEPAS

Ķīļu salas vecākie koki ir muižas liepas, kas ir aizsargātas. No trim kokiem, kas savulaik tikuši iestādīti muižas ēkas pagalmā, vislabāk saglabāties ir 18 metru augstais ar apkārtmēru 3,7 metri. Otrs, gandrīz tikpat augsts, ir sadalījies trīs stumbros – divos lielākos un vienā mazākā. Trešā liepa ir gājusi bojā.

Nav saglabājušās arī muižas ēkas, palikusi tikai graudu klēts, kas šobrīd tiek apdzīvota. Par muižu nav saglabāties daudz informācijas, taču ir zināms, ka to nojauca un no tās balķiem salas vidū uzcēla skolu.

LIIVA-AA LIELAIS AKMENS

Ķīļu salas pludmale ir ļoti akmeņaina, tomēr lielo laukakmeņu šeit ir maz. Lina ciemā priežu mežā esošais *Liiva-aa* laukakmens ir lielākais salas akmens. Ledus laikmetā uz salu atnestā akmens blūka apkārtmērs ir 9,78 m un augstums 2,44 m.

Leģenda vēsta, ka zem šī akmens dzīvo pazemes gariņi – to balsis varot dzirdēt cauri akmenim. Vēl ir zināms, ka mulgu raganas naktīs nākušas uz akmens žāvēties.

Ne jau velti ir radies teiciens, ka Ķīļu salā vasara ir raiba kā kihniešu brunči – pasākumu tik daudz un jebkurai gaumei. ERSO un RAM koncertus gan var baudīt ne tik bieži kā lielisko pašdarbības kolektīvu koncertus, taču principā ir pieejama gan nopietna līmeņa kultūra, gan izklaide. Skaidrs, ka vasarās ir visvairāk notikumu. Pirms plānojat braucienu uz Ķīļu salu, der iepazīties ar pasākumu plānu. Ir festivāli, kas notiek katru gadu tajā pašā laikā, tad prāmis “Kihnu Virve” strādā īpaši saspringtā režīmā, lai visus gribētājus nogādātu salā.

ĶĪĻU SALAS JŪRAS SVĒTKI

Ķīļu salas Jūras svētki ir salas visgaidītākais notikums. Katru gadu jūlija otrajā nedēļas nogalē norisinās trīs dienu ilgs festivāls, kas veltīts zvejnieku dienām, taču tas skar arī visu citu Ķīļu salas dzīvei raksturīgo: rokdarbus, mākslu, dziesmas, dejas, mūzikas instrumentu spēli, kā arī tradicionālos ēdienus.

Ķīļu salas Jūras svētki aizsākās 2010. gadā. Svētki nosaukti par godu Jersumē Virves slavenākajai dziesmai, un, protams, ka svētku atklāšanā piedalās arī Virve pati.

Festivāla laikā darbojas kafejnīcas, ēdienu un rokdarbu tirdziņš, radošās darbnīcas. Ir padomāts arī par bērniem: uzstājas leļļu teātris, cirks, ir pieejams batuts un citas atrakcijas. Svētku laikā ir atvērts muzejs, bāka un baznīca. Neizpaliek arī sacensību moments – notiek sporta sacensības gan jūrā, gan uz zemes.

Atraktīvākais un jautrākais pasākums ir motociklu parāde, kas katru gadu ir savādāka – vienreiz ir goda vietā ķiveres ar tautiskiem rakstiem, citreiz atkal braucēju prasmes, vēl citreiz – paši braucamrīki un to dažādība.

VASARAS BEIGU SVĒTKI

Ķīļu salas tautas namā augusta pēdējā piektdienā māj atvadas vasarai. Vasaras beigu svētkos vienmēr tiek aicināts uzstāties kāds Igaunijā populārs ansamblis, lai vēl pēdējo reizi sezonā baudītu nedaudz kultūras.

REŅĢU PĀRGĀJIENS

Maija pirmajā sestdienā notiek Reņģu pārgājiens, kas iezīmē tūrisma sezonas sākumu. Nosaukums precīzi izsaka pasākuma būtību – diena ir kā pārgājiens, bet goda vietā ir reņģe. Un tieši šis pavasara laiks ir īstais reņģu ķeršanas laiks, pie viena arī izdevība reklamēt nacionālo zivi, kā arī, protams, nogaršot.

Dalībnieki par saprātīgu cenu var iegādāties aprocas, uz kuras norādītas tās Ķīļu salas sētas, kur var nogaršot kūpinātas reņģes, reņģu tīteņus, kihniešu maizi, kā arī mājās gatavotus bezalkoholiskos dzērienus. Vēders noteikti būs pilns, bet būs arī jābalso par katras kategorijas labāko ēdienu. Aprocas īpašnieks varēs piedalīties arī darbnīcās, kas visas saistītas ar reņģēm, piemēram, kūpinātavas būvēšana, reņģu kūpināšana, sālīšana, filēšana un reņģu zveja.

Visu dienu darbojas arī kihniešu ēdienu un rokdarbu tirdziņš, bet dienu noslēdz ar dejām.

KIHNU VIJOĻU FESTIVĀLS

Kihnu Vijoļu festivāls paredzēts noteiktam interesentu lokam – tiem, kam patīk vijoļspēle. Vijoļu festivāls domāts arī tam, lai labākie Igaunijas vijolnieki apmācītu Ķīļu salas bērnus. Taču ir aicināti arī visi pārējie interesenti, un tā uz festivālu ierodas vijoļspēles skolotāji ar saviem audzēkņiem no visas Igaunijas, kā arī kaimiņvalstīm. Audzēkņu vidū ir arī gan bērnudārznieki, gan pieaugušie.

Divas dienas Ķīļu salas skolas telpas un muzeju piepilda vijoļu skaņas. Iemācītais tiek atrādīts vakara koncertā, bet grūtais darbs tiek atalgots ar pazīstamu mūziķu un ansambļu – “Curling Strings” un “Naised Kõõgis”, kā arī pasauleslaveno “Frigg” un “Otava Yo” – uzstāšanos.

Svētku pēdējā rozīnīte ir deju svētki, jo citādi Ķīļu salā nemaz nevar būt

UGUNSKURU NAKTS

Ugunsķirnis, kas notiek augusta beigās, ļoti piestāv Ķīļu salai. Lai gan šajā naktī ugunsķirni deg visā Igaunijā, taču salas iedzīvotājiem tas ir ar īpašu nozīmi – uguns norāda jūrniekiem ceļu, kā arī uguns ir kā piemiņas zīme tiem, kas uz mūžu palikuši jūrā...

Ugunsķirnis ir lielisks un sirsnīgs pasākums, kurā visiem kopīgi padomāt un pabūt pie jūras. Protams, šai naktī tiek arī spēlēts un dziedāts.

ĶĪĻU SALAS DANČU DIENA

Ķīļu salas danču diena ir visautentiskākais tradicionālās kultūras pasākums. Dienas pirmajā pusē notiek semināri, kuros stāsta par dažādiem ar šo tradicionālo kultūru saistītiem jautājumiem un kuros uzstājas kihnieši un citi, kas labi pārzina šos tematus. Tiek apskatītas gan dziesmu spēles, gan jūrnieku dziesmas, gan Ķīļu salas spēles – tēmas gadu no gada mainās.

Dienas otrajā pusē visi interesenti var mācīties kihniešu dejas. Patiesību sakot, iemācīties jau var tikai pamata soļus, jo, lai patiešām dejotu Ķīļu salas stilā, ir jābūt dzimušam kihnietim vai arī jānodzīvo šeit gadu desmiti. Ķīļu salas izcelsme tomēr nepalīdzēs tiem, kas deju prasmi apguvuši citur – jo tas ir gluži cits dejošanas stils.

Vakarā ir ballīte, kur uzstājas gan deju kolektīvi, gan arī visi kopīgi izdejo iemācītās dejas.

Ķīļu salas danču diena ir tiešām tautisks pasākums, kur gūst prieku no tradicionālās dejas. Ķīļu salas dejas ir populāras, jo šis notikums pulcē katru gadu arvien jaunus un jaunus interesentus, kas vēlas apgūt šo deju pamatus.

KAFEJNĪCU DIENA

Kafejnīcu diena ir jauna tradīcija, kas tiek organizēta jūnija pirmajā nedēļas nogalē. Pasākuma nosaukums ir ar humora pieskaņu – Kihnu Keretāus (latviski šim vārdam ir divas nozīmes: gan “ēdiens”, gan arī “pēriens” – tulk. piez.). Ja visur citur Igaunijā šajā dienā dabū labi paēst, tad Ķīļu salā dabū labu pērienu!

Pagalmos un arī citās vietās uz vienu vai divām dienām tiek atvērtas pagaidu kafejnīcas, kur var baudīt vietējos ēdienus, kultūras programmu, kā arī ir padomāts par nodarbībām bērniem.

Ķīļu salā kafejnīcu dienā tiek celts galdā īpaši daudz zivju, jo vairāk tāpēc, ka vēl joprojām ir reņģu zvejas laiks. Ja jau tiek aicināti ciemiņi, tad vakarā noteikti ir arī ballīte. Arī nākamajā dienā darbojas kafejnīcas, lai varētu turpināt iestiprināties, kā arī nopirkt ēdienu līdzņemšanai.

Viena lieta tomēr nav skaidra. Tā kā tieši šajā laikā zied ceriņi, tad nevar saprast, pēc kā smaržo vairāk – pēc ceriņiem vai kafijas.

MARŠRUTS KIHNU REESURATAS

Kihnu apļveida maršruts lieliski iepazīstina ar Kihnu (latviski sauktu par Ķīļu) salas kultūras un dabas vērtībām – vai nu ar velosipēdu, vai kājām, vai pat gluži nostalgiskā veidā – motociklā ar blakusvāģi. Ķīļu salas kultūras darbinieku un tūrisma uzņēmumu kopīgi izstrādātais Ķīļu salas apceļošanas maršruts piemērots, lai viesi varētu apskatīt UNESCO atzīto kultūras mantojumu, ainavas un jūras skatus. Mēs, Ķīļu salas ļaudis, aicinām savus viesus šajā braucienā iepazīt skaisto salu, kas ir mūsu mājas

Aplis ir lielā mērā Ķīļu salas kultūras iezīme. Tas simbolizē gan Ķīļu salas tradicionālo apļveida kāzu deju, gan kuģa stūri, gan arī divriteni (kā vispiemērotāko transportlīdzekli maršruta apbraukšanai), gan arī salai raksturīgo motociklu ar blakusvāģi. Arī maršrutu pašu, tā kā tas ir aplis, var uztvert kā riteni.

Labākais ceļojuma laiks: *Kihnu Reesuratas* ir izbraucams visu gadu, taču vislabāk to apmeklēt no aprīļa līdz oktobrim.

Maršruta veikšanai nepieciešamais laiks: ar velosipēdu 4–12 stundas, ar kājām aptuveni divreiz ilgāk nekā ar velosipēdu, t. i., 8–24 stundas.

Sākums/beigas: maršruta “oficiālais” sākuma un beigu punkts ir Ķīļu salas osta, taču, tā kā tas ir apļveida maršruts, to var sākt un beigt jebkurā vietā. Maršruta lielākā daļa ir ar norādēm.

Ciemi un maršruta garums: maršruts iet cauri četriem Ķīļu salas ciemiem: Lemsi (*Lemsi*), Rotsikilā (*Rootsiküla*), Linakilā (*Linaküla*) un Sēre (*Sääre*), un maršruta garums ir 40 kilometru. Ķīļu salas osta ir mūsu ceļojuma sākuma vieta un galapunkts, kur apmeklētāji tiek satikti un aizvadīti. Šeit sākas ceļojums un dārgumu meklēšana

METSAMAA TRADICIONĀLĀ SĒTA

Vecā lauku sēta kļuva par vietējās kultūras mantojuma centru 2008. gadā. Kopš tā laika sēta ir attīstījusies un uzceltas vairākas būves: vasaras virtuve, sauna, klēts, šķūnis.

Uzbūvētas ne tikai jaunas ēkas, arī mājas iekšpuse ir pilnveidota. Arvien vairāk šeit tiek rīkoti dažādi pasākumi. Ļoti cieņā ir vasaras nometnes: mūzikas instrumentu spēlētāju nometne augustā, naivistu gleznotāju nometne jūnijā, vēl jūnijā ir arī gluži jauns pasākums – adīšanas nometne.

2018. gada vasarā *Metsamaa* sēta būs atvērta viesiem, un šeit varēs iepazīties ar lauku sētas arhitektūru, Ķīļu salas dzīvniekiem un lauksaimniecību, kā arī piedalīties ar tradicionālo kultūru saistītās radošajās darbnīcās. Šeit tiek rīkoti ciema svētki, tautas kalendāra svarīgo dienu atzīmēšana, semināri, vakari pie kafijas tases. Darbojas arī kafejnīca un tiek demonstrētas filmas par kultūras tēmu.

Metsamaa sētā tur godā kihniešu tradīcijas.

ĶĪĻU SALAS MUZEJA DARBNĪCAS

Ķīļu salas muzejā ir savākts viss, kas saistās ar kihniešu kultūru: rokdarbiem, valodu, dziesmām un dejām. Ir iespējams pasūtīt mācību nodarbības, kur var apgūt auklu pīšanu, kihniešu jakas šūšanu, aušanu, tīkla aušanu, vilnas krāsošanu.

Kihnieši paši arī šeit apgūst rokdarbus, turklāt ļoti pamatīgi – piemēram, mežģīņu darināšanu, jostu aušanu –, lai šīs prasmes uzturētu dzīvas.

Viesiem vairāk patīk dziedāšanas un dejošanas nodarbības – jo tas ir priecīgāk.

Ģimenes ar bērniem iecienījušas svētdienu rītu nodarbības, kad cep Ķīļu salas maizi, bet, kamēr rūgst mīkla vai cepas maize, bērni pin aukliņas un iepazīstas ar muzeju.

Sagatavotā muzeja programma ietver arī tā sauktos netīros darbus, kurus šeit gan var paveikt labākos apstākļos: miecēt ādu, krāsot dziju, pīt grozus, plēst skalus iekuram.

Mācību programma ir elastīga, būs iespējams apgūt arī citas lietas, vajag tikai izteikt vēlmes.

VAKARĒŠANA

Agrāk vakarēšana piederējās jaunatnei – rokdarbi bija kā atpūta no smagajiem darbiem. Vakarējot jaunās sievietes varēja pagatavot arī kaut ko sev priekam un rotai, kaut pārsvarā jau vajadzēja rūpēties par saimniecības vajadzībām un ģimeni. Jaunietes sanāca kopā ceturtdienu vakaros, pēc kāda laika ar mūzikas instrumentiem piebiedrojās arī puisi, lai būtu jautrāka strādāšana.

Tagad Ķīļu salas muzejā uz vakarēšanu nāk vecākas sievietes – tās, kas pieradušas to darīt no jaunības. Viņas sanāk reizi mēnesī, līdzīgi ņemot iesāktu rokdarbu. Nenāk jau tikai rokdarbu pēc, tos strādā mājās tik un tā, daudz svarīgāk ir parunāties, atcerēties jaunību, izdziedāt vecās dziesmas. Viņas noteikti arī neaizmirst apskatīt, kurai ir jauni rakstaini cimdi vai zeķes, un izvērtēt, vai tos nevajadzētu atdarināt.

Ķīļu salas sievietes ļoti gaida vakarēšanas un neieplāno šajos laikos citus pasākumus. Dažreiz ir klāt puisi ar mūziku, un tad jau notiek arī danči.

MÕNU SĒTAS FOLKLORAS KONCERTI

Mõnu amatniecības sētas apmeklētājs nonāk pasaulē, ko radījuši sieviešu čaklie pirksti un gribasspēks. *Mõnu* saimniece Rosālī Karjama, kihniešiem pazīstama kā Hārma Roosi, ir slavena rokdarbu meistare, un māja ir pilna viņas rokdarbu: mežģīnes, jostas, tautiskās blūzes, cimdi, zeķes, aubes un daudz kas cits.

Turklāt šeit notiek folkloras koncerti – ciemiņus sagaida ansambļa “Kihnumua” dalībnieki, kas iepazīstina ar kihniešu dziesmām, dejām un kāzu tradīcijām. Šie ļaudis labprāt pastāstīs par visu, kas saistās ar kihniešu kultūru, rokdarbiem, paražām. Ja būs interesenti, tad pastāstīs arī par dzijas krāsošanu ar augiem vai pastalu darināšanu. Ķīļu sala sieviete spēj stāstīt un dziedāt, arī rokdarbu strādājot. *Mõnu* sētā ciemiņus sagaida gan jaunas, gan vecākas sievietes, kā arī bērni – tas apliecina, ka senās tautas tradīcijas neizmirst, bet tiek nodotas jaunākām paaudzēm un kļūst par mūsdienu kultūras sastāvdaļu.

Šīs sētas apciemojums būtu jāplāno vasaras periodā, to iepriekš saskaņojot.

PĀRGĀJIENI DABĀ AR GIDU

Pa savdabīgo Ķīļu salas piekrasti, kas nezinātājiem varētu būt grūti caurejama, ir ieteicams iet kopā ar pieredzējušu gidu. Pārgājiena laikā tiksiet iepazīstināts ar Ķīļu sals dabu, kas atkarībā no gadalaika piedāvā aizvien citas krāsas un iespaidus, varēsiet izpētīt salai raksturīgos augus un kokus, skatīsieties, ko var atrast smiltīs un jūrā. Dabas gide Hille Ojala pastāstīs arī par Ķīļu sals vēsturi un leģendām.

Var izvēlēties dažādu garumu un grūtības pakāpju pārgājienus: atkarībā no maršruta pārgājiena garums ir no 2,5 līdz 5 kilometriem un ilgums – līdz 3 stundām.

ĶĪĻU SALAS SIEVIEŠU PIEDĀVĀTĀS NODARBĪBAS

Elly Karjami mājā var apgūt šādas interesantas prasmes: lūpu balzama pagatavošanu, saldējuma pagatavošanu, kā arī īpašā kihniešu džempera (*troi*) adīšanu un aukliņas pīšanu.

Lūpu balzams tiek gatavots no dabīgiem taukiem, piemēram, kakao vai mango sviesta, un bišu vaska, kam pievieno dabīgas ēteriskās eļļas. Šis process ilgst apmēram stundu, un beigās apmeklētājs tiek pie darinātā lūpu balzama.

Saldējums tiek gatavots no dabīgām izejvielām un tā brīža sezonas ogām. Šis gardums top apmēram divu stundu laikā un, kamēr darbojas saldējuma aparāts, var apgūt arī pīšanu. Nav nemaz tik viegli izvēlēties, kādu aukliņu pīt, jo ir septiņi dažādi veidi Ķīļu salas tradicionālo aukliņu.

Elly var uzaicināt arī uz kontinentālo daļu vadīt nodarbības – piemēram, bērnu ballītēs rādīt saldējuma gatavošanu.

Arī *troi* adīšanu Elly (kas pati ir noadījusi veselus 100) ir mācījusi kontinentā. Šīs apmācības ir individuālas, un laiks ir elastīgs, jo džempera adīšanas laikā var tikt tik bieži, kā adītājam ir nepieciešams.

Annika Annuk māca Ķīļu salas rokdarbus, kā arī maizes cepšanu. Rokdarbu nodarbībās var apgūt jakas šūšanu, cimdu un zeķu adīšanu un aukliņas pīšanu. Ķīļu salas rokdarbi ir modē arī kontinentā, tāpēc arī Anniku bieži aicina vadīt nodarbības kontinentā.

Maizes (gan rupjmaizes, gan baltmaizes) cepšanas nodarbības notiek Annikas mājās *Pārdi-Jaagu*. Kihniešu rupjmaizes cepšana ir vairāku dienu ilgs process, kuram visā tā garumā nodarbības ietvaros izsekot nav iespējams, tāpēc, ciemiņiem ierodoties, ir jau uzraudzēta mīkla, kā arī pagatavoti vairāki maizes kukuļi dažādās gatavības stadijās, lai apmeklētājs varētu pats izmēģināt visas darbības un beigās arī nogaršot siltu maizi no krāsns.

Par visām nodarbībām jāvienojas laicīgi, lai vadītāja varētu jau iepriekš visu sagatavot.

SUARU OSTAS ATPŪTAS ZONA

Kad baltais kuģis “Kihnu Virve” nogādā ceļotājus krastā, tie vispirms nonāk Suaru ostā. Pirms doties tālāk der apdomāt, ka senāk salā ostas nemaz nebija, cilvēkus un mantas nogādāja krastā ar laivām un zirgiem, tāpēc tikt uz zemes sausām kājām nebija nekādu cerību.

Ostu uzbūvēja tikai 1938. gadā, taču tā nebija salīdzināma ar tagadējo. Šobrīd ostas teritorija ir glīta un sakopta, tur atrodas tirgus ēka, bērnu spēļlaukums un atpūtas zona.

Tirgū var nopirkt vietējo pārtiku, rokdarbus un saldējumu. Turpat ir brīvdabas kafejnīca, kur var sarīkot pikniku vai vienkārši tāpat vien pavērot apkārtni. Skats, ka uz visām pusēm paveras jūra, ir ko vērts!

Bērniem šeit ir daudz interesanta, viņi tūdaļ var kļūt par jūrniekiem vai pirātiem, jo ir izbūvēts īpašs rotaļlaukums ar kuģi, slidkalniņu un dažādām kāpšanas ierīcēm.

Ostā ir automātiskā degvielas uzpildes stacija, kas apkalpo arī jahtas, ir uzstādīta karte un informācijas kiosks, kur apmeklētāji var iegūt visu vajadzīgo informāciju.

Šajos salas vārtos uz ārpusauli ikviens var justies labi un ērti, lai pateiktu salai gan “sveiki”, gan “uz redzēšanos”.

ĶĪĻU SALAS SPĒLE

Ķīļu salas orientēšanās spēle ir vēl viena iespēja, kā iepazīt salu un pie viena lieliski pavadīt laiku labā kompānijā. Šajā spēlē paredzēts piedalīties 5 vai vairāk dalībniekiem, taču jo vairāk, jo jautrāk.

Dalībnieki pārvietojas pa salu ar velosipēdiem, katrai komandai tiek iedotas norādes, kas spēlētājus iepazīstina ar nozīmīgākajām vietām, Ķīļu salas dzīvi, vēsturi un kultūru. Komanda, kas pirmā sasniedz mērķi, iegūst uzvarētāja titulu, taču šajā izklaidējošajā un sportiskajā 3 stundu ilgajā pasākumā patiesībā uzvarētāji ir visi, par ko arī saņem balvas. Šajā spēlē galvenais ir piedalīties un izbaudīt procesu.

Ķīļu salas spēle ir piemērota dažādiem uzņēmumu pasākumiem, kā arī tiem, kas atbraukuši piedalīties citos vasaras pasākumos. Līdz šim lielākais dalībnieku skaits bija 250

MĀJU APCIEMOJUMI

Uið-Matu sētas saimnieki ar prieku ciemiņiem izrādīs savu māju, pastāstīs par tagadējo saimniecību, kā arī par vecajiem laikiem. Apmeklētāji redzēs autentisku Ķīļu salas sētu ar visu, kas tai pieder. Varēs ielūkoties Ķīļu salas sievietes pūralādē, novērtējot brunču, priekšautu un lakatu bagātību, varēs pavērot, kā notiek brunču aušana. Arī Ķīļu salas vīrieša zvejas piederumi šeit apskatāmi. Uzzināsiet arī, kurš ģimenē brauc ar motociklu. Apciemojums jāpiesaka iepriekš. Ja būs vēlme, varēs arī nogaršot tradicionālos ēdienus un iepazīties ar tautas mūziku..

ZVEJAS BRAUCIENS

Ja garšo zivis, tad vai nebūtu vēl garšīgāk ēst paša ķertas? Ķīļu salā ir iespēja to izmēģināt. Kopā ar zvejas vadītāju varēsiet doties zvejojot un iepazīt zvejnieku ikdienas dzīvi. Zveja sastāv no diviem braucieniem jūrā – pirmajā notiek tīklu ielaišana, bet otrajā – tīklu izvilksana. Pēc tam zivis, ja tādas ir, tiek izņemtas no tīkliem un tīkli tiek iztīrīti. Pie zivīm tiek tikai tad, ja laimējas – tāda nu tā zvejnieka dzīve ir. Visas noķertās zivis tiek viesiem, kuri var izlemt, vai ņemt tās svaigas līdzi uz mājām, vai arī atdot tās turpat nokūpināt vai izcept.

Abi braucieni kopā ilgst apmēram pusotras stundas. Zvejnieks savā zvejas laivā ir kā kapteinis kuģī, viņš izlemj, vai laiks ir zvejai piemērots.

Arī ziemā ir iespējams doties zvejojot, tad var doties ar raga vām un izmēģināt zemledus zveju.

KRAVAS AUTOMOBĪĻA TŪRE

Ķīļu salas apmeklētāji aizvien pa salu vizinājušies vaļējā kravas kastē. Lai gan vispār šāds pārvietošanās veids mūsdienās atzīts par bīstamu un ir aizliegts, tomēr mazajām salām ir izdarīts izņēmums, un kravas automobiļa tūres var turpināties. Vecākiem ļaudīm šis pasākums ļaus gremdēties nostalgiskās atmiņās, bet jauniešiem tā būs nebijusi pieredze – izbaudīt to sajūtu, kā vējš pūš matos.

No malas skatoties, šķiet, ka Ķīļu salas ļaudis tik ļoti kopj tradīcijas, jo tā ir savstarpēji vienojušies un tas ir modē. Bet tas nav tiesa – kihnieši dzīvo pēc savām tradīcijām, jo tas ir viņu vienīgais dzīvesveids. Ķīļu salas sieviete velk tautiskos brunčus nevis, lai atstātu iespaidu, bet tāpēc, ka viņai tā patīk. Kihnietei savas tautas apģērbs šķiet visskaistākais, un viņa tic, ka arī pati kļūst skaistāka, to nēsājot. Tas tomēr nenozīmē, ka viņa reizēm neuzvelk arī tā saucamās pilsētas drēbes.

Tas, ka kihnietei lādē ir 60 priekšautu, kurus katru dienu maina, tas gan vairāk ir kā izrādīšanās. Jo vajag taču citām izrādīt, cik daudz skaistu priekšautu katrai ir krājumā.

Protams, liela nozīme šai tradīciju, valodas un kultūras mantojuma saglabāšanā ir apkārtējai videi un atšķirtībai no pārējās pasaules.

Sieviešu tautastērps ir strīpaini brunči, parasti sarkani, pus-sarkani, “pussēru”, kā arī zili un melni sēru brunči. Atkarībā no aizgājēja vecuma un tā, cik tas bijis tuvs, apmēram pēc pusgada melnos svārkus nomaina ar zilajiem, pēc tam velk “pussēru svārkus” (t. i., tādus, kur sarkanās un rozā strīpiņas ir ļoti šauras, bet pārsvarā ir tumšās krāsas – tulk. piez.), un pēc tam jau var vilkt pussarkanos. Atraitnes nekad vairs nedrīkst atgriezties pie sarkanajiem brunčiem.

Arī pēc laulībām jaunā sieva nenēsā sarkanos brunčus, jo sēro pēc savas jaunavības.

Jaunās sievas īpašos brūņus pēc laulībām gan vairs tagad nenēsā, tikai, ja nu gadījumā jaunā sieva nomirst, tad viņai tos uzvelk, aizvadot pēdējā ceļā.

Brunču krāsa nosaka jakas un priekšauta krāsu. Priekšautu nēsā tikai precētas sievas, neprecētai, pat ja dzīvo neregistrētā laulībā un ir vairāku bērnu māte, nav tiesību nēsāt priekšautu. Savukārt, ja precēta sieva aizmirst uzlikt priekšautu, tad viņai uzbrūk ļaunie gari, un no tā vajadzētu izvairīties.

Arī aube ir precētas sievas galvassega, taču šodien to liek galvā tikai ļoti svinīgos gadījumos. Tāpat ir arī ar pastalām. Svētku apģērbs ir izšūta blūze, kam virsū sien puķainu lakatu un daudz, daudz pērļu rotu. Arī sudraba saktai jābūt savā vietā. Vai patiesi Ķīļu salas sievietes katru dienu nēsā tautastērpu – grib zināt kontinenta ļaudis. Jā, daudzas tiešām nēsā katru dienu, citas tomēr ne. Bet noteikti ir tiesa, ka kihniete velk tautastērpu, kad pašai to gribas, nevis lai izrādītos. Taču svētkos noteikti katra grib vilkt pasaulē skaistāko tērpu jeb tautastērpu.

Vīriešu tautastērps ir “troi” jeb rakstains džemperis, taču vīrieši tos ikdienā nenēsā. Šis džemperis ir ļoti vērtīga un dārga manta, ko mēdz dāvināt Ķīļu sals goda pilsoņiem, kuri to arī ar lepnumu valkā.

Ķīļu salā vienmēr ir bijuši cieņā rokdarbi, un, tā kā šie darinājumi tiek ikdienā valkāti, tad šīs prasmes ir saglabātas. Katra kihniete prot gan aust, gan adīt, gan izšūt, bet mūsdienās, protams, katra specializējas uz to, kas pašai vairāk patīk. Prasēmīgākas rokdarbnieces darina no smalkākām dzijām un sare-

žģītākus musturus, tāpēc viņu darinājumi tiek ļoti augstu vērtēti. Dejotprasme kihnietim ir asinīs, un deju prieks kājās. Mazie kihnieši jau no bērna kājas svētkos dejo ar mammu vai vecmāmiņu. Pēdējā laikā bieži redz jaunus vīriešus izdancinām savas mammas. Vīrieši arī prot dejojot un šad tad to dara, tomēr uz deju grīdām ir strīpaino brunču pārsvars. Ļoti īpaša Ķīļu salas kultūras iezīme ir dejošana visiem kopīgā aplī.

Lai saglabātu tradicionālo dejotprasmi, kihniešu dziesma un deja ir Ķīļu salas skolas programmā. Aktīvi darbojas folkloras ansamblis “Kihnumua”, kur kopā dejo gan jauni, gan veci.

Mūzikas instrumenti pēdējā desmitgadē ir īpaši iecienīti: spēlēt mūzikas instrumentus mācās gandrīz katrs skolēns, vairākums mācās akordeonu, bet daži arī vijoli. Akordeons ir vispopulārākais mūzikas instruments, un agrāk to spēlēja pārsvarā vīrieši, taču mūsdienās – sievietes.

KĀZAS

Kāzas var uzskatīt par Ķīļu salas tradicionālās kultūras kodolu, kura dēļ ir saglabājušās visas senās prasmes. Šis ir rituāls, kura gaitā tiek liktas lietā visas paražas, dejas, dziesmas un rokdarbu prasme.

Taču Ķīļu salas kāzas nenozīmē tikai to, ka visi kopā atbilstoši tradīcijām nosvin svētkus – tas nozīmē arī visus sagatavošanās darbus. Pirms kāzām tiek kārtota jaunās sievas māja, kad sievietes kopīgi darina pūru, un šo darbošanos noslēdz dziesmas un dejas. Brīvprātīgie nāk palīgā gatavot deju zāli, greznot telpas, cept maizi, darīt alu. Palīdzība jaunajam pārim ir liels gods, un kihnieši to dara bez maksas.

Pēc tradīcijas kāzas svin trīs dienas, un uz kāzu mājas jumta plīvo karogi, kuru skaits atbilst svinamās dienas kārtas numuram. Ja abi jaunie ir kihnieši, tad svētki tiek svinēti abās mājās – gan līgavas, gan līgavaiņa.

Kāzu norise atbilstoši paražām ir šāda. Vispirms ar dziesmām līgava tiek aizvadīta no vecās mājas, tad ar dziesmām sagaidīta līgavaiņa mājā. Tad notiek pūra atvēršana un dalīšana, līgavas rituālā apģērbšana un izdancināšana. Ticība rituāliem un vārda spēkam ir saglabājusies.

Kāzu kulminācija ir tad, kad jaunā sieva ir izdalījusi pūru un viņai tiek uzlikta aube un uzsiets priekšauts – ar šo brīdi viņa ir likumīga sieva.

Otrā diena ir priecīgāka: ir kāzu sauna, jaunās sievas maizes dalīšana, konfekšu mešana un ūdens liešana virsū to ķērājiem. Var arī gadīties, ka pa nakti būs pazudušas drēbes un tās nāksies izpirkt. Trešajā dienā ir svētku noslēgums un pēc tam notiek novākšanas darbi.

Kāzās sien visšķaistākos un vērtīgākos lakatus un priekšautus, kuru krāsas un musturus liek citiem apbrīnot. Līgava pirmajā dienā maina priekšautu divas reizes, bet otrajā – četras. Kāzas pēc senajām tradīcijām palīdz uzsvērt notikuma svinīgumu un sniedz vienotības sajūtu. Ir ļoti svarīgi, lai visiem kāzu viesiem būtu liksms prāts.

ROŅU MEDĪBAS

Roņu medības gadsimtiem ir bijis nozīmīgs kihniešu ienākumu avots. Roņu mednieki bija augstu godāti vīri – roņu gaļa, tauki un āda bija laba prece. Kihnieši ir pieraduši ēst roņu gaļu, un tā vēl šodien skaitās liela delikatese, bet arī viss pārējais tika izmantots: taukus lietoja ādas miecēšanai, ar tiem iesmērēja laivas un ēkas, no ādas šuva apģērbi un apavus.

20. gadsimta beigās roņi kļuva aizsargājami, un roņu medības aizliedza. Tagad atkal roņu skaits ir palielinājies, un Ķīļu salas tuvumā sastopami gan pelēkie, gan pogainie roņi. Pogainos roņus medīt nedrīkst, taču pelēkos medīt tagad ir atļauts.

Saistībā ar roņu medībām arī ir vairākas tradīcijas: vīrs naktī pirms medībām nedrīkst aiztikt sievu. Nedrīkst arī ņemt mutē vārdu “ronis”, jāsaka “spalvainā zivs”. Arī ja medību sezonā gadās ēst roņa gaļu, nedrīkst teikt, ka ēd roni, ir jāsaka, ka ēd “spalvaino zivi”.

Kihniešu ēdieni arī ir atšķirīgi. Ja jau dzīvo jūras vidū, tad skaidrs, ka ēdienkartē ir daudz zivju. Mājās savukārt saimnieces cep rupjmaizi un baltmaizi.

Joprojām ir spēkā tāda kārtība, ka noteikti ēdieni tiek gatavoti noteiktās nedēļas dienās: sestdienas vakarā vāra kartupeļu biežputru un cep baltmaizi. Arī trešdienas ir putras dienas, toties svētdienās vāra zupu. Noteikti ēdieni ir arī saderināšanās, kāzu un svēto dienās. Arī pēc mirušā apbedīšanas ēd putru.

Ikdienas uzturā liela nozīme ir jūrai – zivis tiek ēstas dažādas un dažnedažādos veidos. Ļoti bieži kihnieši ēd vārītus kartupeļus ar sautētām reņģēm vai ceptu gaļu. Svētku galdā galvenais ēdiens ir kartupeļi ar gaļu, kas gatavoti vienā katlā, kā arī noteikti tiek cepti gaļas pīrāgi.

Kihniešu gardums visos laikos bijusi roņu gaļa, kuru vāra kopā ar nemizotiem kartupeļiem. Kūpināts ronis ir jaunāku laiku ēdiens, kas vairāk garšo atbraucējiem, ne kihniešiem pašiem. Pavasaros bieži ēd gauru olas, turklāt sava tumšā dzeltenuma dēļ tās labi noder kūku cepšanai.

Kalendāra dienu atzīmēšana nesen atsākusies ar jaunu sparū. Jāņi, Katrīnas diena un Ziemassvētki ir tikuši svinēti vienmēr, bet, pateicoties Ķīļu salas muzeja un *Metsamaa* tradicionālās sētas aktivitātēm, ir atgriezušies arī citu dienu atzīmēšana.

KATRĪNAS DIENA

Katrīnas diena nav aizmirsta, taču laika gaitā šis tas ir mainījies. Lai arī ir mēģināts atjaunot tradīcijas visos četros ciemos, tas nav izdevies. Labākajā gadījumā svin vienlaicīgi trijos ciemos. Svinību namā tiek klāts bagātīgs galds, spēlēta mūzika. Kad ir kārtīgi ēsts un dzerts, un dancots, tad dodas ķekatās uz citu ciemu. Ķekatnieki iet maskās un ar dziesmu. Jau iepriekš ir sagatavoti materiāli, lai pārgērbtos – svārki, aizkari, plīvuri, cepures u.tml., lai ķekatnieku vismaz uzreiz neatpazītu. Ķekatnieki tiek sagaidīti ar degvīnu, tad visi kopā dzied un dejo, pēc tam ciemiņi dodas atpakaļ gaidīt atbildes vizīti.

Nākamajā dienā visi atkal sanāk kopā, ēd zupu un atceras iepriekšējo dienu.

JĀŅI

Jāņos lielā cieņā ir senās tradīcijas. Agrāk gan Jāņus svinēja pa ciemiem, taču tas ir visas salas kopīgais pasākums. Visi sanāk kopā Linakilā pludmalē vai vecā tautas nama laukumā. Jāņu vakara kulminācija ir laivas dedzināšana, ko, protams, pavada dziesmas un dejas.

ZIEMASSVĒTKI

Ziemassvētki ir vislielākie svētki, un aizvien populārāka kļūst sanākšana visiem kopā. Ziemassvētkus šeit svin mazliet citādi nekā pārējā Igaunijā.

Ziemassvētku koks šeit ir priede, jo egļu nav tik daudz, lai visiem pietiktu. Un cik interesanti – lai gan Ķīļu salas bērni dabā perfekti atšķir egli no priedes, taču izrotāto priedīti tie noteikti sauc par eglīti.

Ziemassvētku vakarā pēc pusdienām iet saunā un pēc tam dodas uz kapiem iedegt sveces. Tad ģimenes dodas uz baznīcu, turklāt jāpiebilst, ka pēdējā laikā baznīcas loma ir pieaugusi. Pēc dievkalpojuma ļaudis dodas mājup un sēžas pie bagātīgi klāta galda, gluži tāpat kā pārējā Igaunijā un daudz kur citur.

Pirmajos un otrajos Ziemassvētkos cilvēki mājās nesēž, bet dodas viens pie otra ciemos apsveicināties un novēlēt priecīgus svētkus. Ciemiņus noteikti cienā ar pašbrūvētu alu, Ziemassvētku ēdieniem un degvīnu.

Ir saglabājusies arī tāda sena tradīcija, ka pirms Ziemassvētkiem izbrūvēto alu, izvārīto galertu, izcepto maizi un citus ēdienus aiznes kaimiņiem nogaršošanai. Maizei visu svētku laikā jāstāv uz galda tā, lai nogrieztā puse nebūtu pret durvīm.

Tiek ievērotas arī tādas paražas, ka svētku laikā grīdas netīra un ka visu Ziemassvētku nakti ir jādeg lampai.

Ziemassvētki kihniešiem ir ļoti svarīgi, šajā laikā mājās atgriežas tie jaunie, kas jau ir izlidojuši no vecāku ligzdas, un tie, kas pārcēlušies uz kontinentu, un visi ļoti daudz sarunājas viens ar otru, kā arī dejo un dzied. Ķīļu salas ļaudis saka: *“Ziemassvētkos visām durvīm jābūt vaļā!”*

Uz Ķīļu salu var nokļūt ar prāmi no Munalaiu ostas.
Kursēšanas laiki, informācija par autobusiem un biļetes:
veeteed.com

Ķīļu salā nav bankomātu.

Ķīļu salā nav kafejnīcu, kas strādātu visu gadu.
Informācija par ēdināšanu: visitkihnu.ee

Ķīļu salas ostā ir degvielas uzpildes stacija,
kur var uzpildīt arī ūdens transporta līdzekļus.

Ķīļu salā ir divi pārtikas veikali, kas darbojas katru dienu.

Vislabāk salu apskatīt, ejot kājām vai braucot ar velosipēdu.

Ostā ir interaktīvs informācijas kiosks.

NUMURI:

Palīdzības dienests 112

Ostas kapteinis +372 53328095

Ķīļu salas pagasta padome +372 4469910

Ķīļu salas pasts +372 5229458

Ķīļu salas muzejs +372 58188094

Ķīļu salas tautas nams +372 5186819

Ķīļu salas veselības centrs +372 4469907

Ķīļu salas skola +372 4469933

FAKTI:

Kihnu ir patstāvīgs un lielākais pagasts,
kas atrodas uz salas Rīgas līcī.

Ķīļu salā pēc 2017. gada 1. janvāra datiem dzīvo 701 cilvēks.
Salā ir četri ciemi: Lemsi (*Lemsi*), Rotsikilā (*Rootsiküla*),
Linakilā (*Linaküla*) un Sēre (*Sääre*)

NODERĪGI AVOTIPAR SUITU NOVADU:

visitkihnu.ee

rannatee.ee

kultuuriruum.ee

veeteed.com

Maessakas – cilvēks no kontinenta

Marguun – vētra

Maesōma kiel – igauņu valoda

Aitima – pateicība

Odoma – gaidīt

Jues – gulbis

Kört – kihniešu tautastērpa brunči

Jōlus – skaists

Lie – smilšu pludmale

Mungapōlinō – ļoti sens

Ooma – peldēt

Puaek – bāka

Troi – Ķīļu salas vīriešu džemperis

Vesiaol – izskalots krastā

Vjōllōl – nāvīgi noguris

Ōun – kartupelis

Ūlge – ronis

Ubavus – izklaide

Laod – saliņas

Its – brāzma